

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.56>**Дмитро Цвігун,**

канд. юрид. наук, доцент,

завідувач кафедри права

Вінницького інституту

Міжрегіональної академії управління персоналом

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

У статті наведено теоретичне узагальнення теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи, напрацювання можливих напрямів удосконалення ст. ст. 121–125, 128 Кримінального кодексу України (далі – КК України) й відповідної правозастосовної практики. Здійснений аналіз особливостей кваліфікації злочинів, передбачених ст. ст. 121–125, 128 КК України дає змогу дійти висновку, що ці суспільно небезпечні діяння у вигляді заподіяння тілесних ушкоджень містять свої унікальні ознаки й риси, що відмежовують їх від схожих злочинів й адміністративних правопорушень. Установлено особливості кваліфікації злочинів, пов'язаних з заподіянням шкоди життю й здоров'ю особи. Ці суспільно небезпечні діяння у вигляді заподіяння тілесних ушкоджень мають свої унікальні ознаки й риси, що відмежовують їх від схожих злочинів й адміністративних правопорушень насамперед за такими ознаками, як наслідки, розмір і вид покарання за їх вчинення. З'ясовано, що неправильна кваліфікація суспільно небезпечного діяння може як пом'якшити покарання (або взагалі звільнити від кримінальної відповідальності) суб'єкта злочину, так і безпідставно зробити його жорсткішим (чи притягнути до кримінальної відповідальності). В будь-якому разі порушується принцип справедливості. М.І. Коржанський слушно наголошує на тому, що кваліфікація може бути правильною лише тоді, якщо буде застосовано саме ту норму, яка передбачає це діяння, тобто застосовано лише одну й лише певну, конкретну норму. Наголошено, що в кримінальному праві кваліфікувати злочин означає встановити повну відповідність ознак фактично вчиненого діяння ознакам складу (складів) злочинів, що передбачені однією чи кількома кримінально-правовими нормами. Тобто кваліфікація злочину вирішує питання, які саме злочини вчинено та якими нормами ці злочини передбачено. Зроблено висновок, що закріплений нині в нашій державі підхід, згідно з яким часові межі між отриманими ушкодженнями й наслідком у вигляді смерті не відіграє ролі, під час кваліфікації виглядає більш слухним і справедливим, адже головне в цій ситуації – встановити причинно-наслідковий зв'язок.

Ключові слова: розмежування злочинів проти життя та здоров'я особи, тілесні ушкодження, кримінальна відповідальність, тілесні ушкодження.

Постановка проблеми. Кожне суспільно небезпечне діяння має низку характерних рис, що відмежовують його від інших. Для того щоб його кваліфікувати за відповідною ст. КК України як злочин, необхідно ретельно встановити всі суб'єктивні й об'єктивні ознаки, які в сукупності є унікальними, характерними виключно для нього.

Отже, для того щоб відділити суспільно небезпечні діяння у вигляді заподіяння тілесних ушкоджень (що підпадають під ознаки ст. ст. 121–125, 128 КК України) від суміжних злочинів чи адміністративних правопорушень, їх необхідно правильно кваліфікувати.

Різні аспекти кримінальної відповідальності за злочини проти життя та здоров'я людини постійно є предметом досліджень різних учених. Слід відзначити праці М.І. Бажанова, О.М. Бандурки, Ю.В. Бауліна, П.С. Берзіна, В.І. Борисова, Б.М. Головкина,

Н.О. Гуторової, В.К. Грищука, О.О. Дудорова, А.В. Коваленка, І.М. Копотуна, О.М. Костенка, Т.С. Леоненко, О.М. Литвинова, В.А. Мисливого, А.А. Музики, Є.С. Назимка, В.О. Навроцького, М.І. Панова, Є.О. Письменського, В.Ф. Примаченка, В.В. Сташиса, А.В. Савченка, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, В.П. Тихого, В.О. Тулякова, В.І. Тютюгіна, Є.В. Фесенка, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка, В.В. Шаблістого, Н.М. Ярмиш, О.Н. Ярмиша та інших.

Метою статті є визначення особливостей кваліфікації злочинів проти життя та здоров'я особи й відмежування їх від схожих злочинів й адміністративних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Як підкреслює Л.П. Брич, за своїм обсягом поняття «розмежування складів злочинів» поширюється

на певний розумовий процес (діяльність) і його результат. Як діяльність розмежування складів злочинів – це процес порівняння змісту ознак складів злочинів, що має на меті встановлення (виявлення) їхніх функцій (спільних, розмежувальних, спеціальних, додаткових); визначення типів співвідношення між складами злочинів зі спільними ознаками. Ця діяльність здійснюється з метою виявлення складів злочинів, які відповідають вчиненому злочину. Останнє і є результатом і метою діяльності з розмежування складів злочинів у кримінально-правовій кваліфікації. Цей результат розмежування складів злочинів дає можливість обрати норму (норми), що підлягає застосуванню в кожному конкретному випадку [1, с. 48].

Вдалими, на наш погляд, є зауваження О.С. Тубелець про те, що кваліфікація злочинів є підставою для призначення покарання, звільнення від кримінальної відповідальності й від покарання, застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх і, частково й опосередковано, застосування примусових заходів медичного характеру. Це дає змогу констатувати, що кваліфікація злочинів є основоположною, фундаментальною, центральною, стрижневою частиною, ядром застосування кримінального закону в слідчій і судовій практиці. У кваліфікації злочину виявляється принцип персональної відповідальності особи за конкретне діяння, передбачене законом. Звідси випливає, що лише правильна кваліфікація є однією з гарантій здійснення правосуддя відповідно до закону [2, с. 100].

Неправильна кваліфікація суспільно небезпечного діяння може як пом'якшити покарання (або взагалі звільнити від кримінальної відповідальності) суб'єкта злочину, так і безпідставно зробити його жорсткішим (чи притягнути до кримінальної відповідальності). У будь-якому разі порушується принцип справедливості. М.Й. Коржанський слушно наголошує на тому, що кваліфікація може бути правильною лише тоді, якщо буде застосовано саме ту норму, яка передбачає це діяння, тобто застосовано лише одну й лише певну, конкретну норму [3, с. 6].

Таким чином, важливість правильної кваліфікації суспільно небезпечного діяння важко переоцінити.

У кримінальному праві кваліфікувати злочин означає встановити повну відповідність ознак фактично вчиненого діяння ознакам складу (складів) злочинів, що передбачені однією чи кількома кримінально-правовими нормами. Тобто кваліфікація злочину вирішує питання, які саме злочини вчинено та якими нормами ці злочини передбачено [1, с. 6].

Розглянемо деякі нюанси кваліфікації злочинів у вигляді заподіяння тілесних ушкоджень, передбачених ст. 121–125, 128 КК України.

Нерідко перед органами досудового розслідування й судом постає завдання відмежувати умисне вбивство (ст. 115 КК України) від злочину, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України, – умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Склади цих злочинів доволі схожі, адже призводять урешті-решт до однакових наслідків.

А.З. Керімов, досліджуючи питання відмежування вбивства з особливою жорстокістю від тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, зазначає, що відмінною рисою цих злочинів у такому випадку є те, що в разі вчинення умисного вбивства з особливою жорстокістю такі діяння спрямовані саме на спричинення особливих страждань потерпілому з метою позбавлення останнього життя та є надмірними щодо цього наслідку. Під час заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, вони також можуть бути надмірними, тобто зайвими стосовно наслідків, але вони безпосередньо не спрямовані на позбавлення потерпілого життя [4, с. 441].

У юридичній практиці зазначено, що для відмежування наведених злочинів суди повинні ретельно досліджувати докази, що мають значення для з'ясування змісту й спрямованості умислу винного. Питання про умисел необхідно вирішувати виходячи з сукупності всіх обставин учиненого діяння, зокрема враховувати спосіб, знаряддя злочину, кількість, характер і локалізацію поранень та інших тілесних ушкоджень, причини припинення злочинних дій, поведінку винного й потерпілого, що передувала події, їхні стосунки. Визначальним при цьому є суб'єктивне ставлення винного до наслідків своїх дій: у разі умисного вбивства настання смерті охоплюється умислом винного, а в разі заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, ставлення винного до її настання характеризується необережністю [3].

На підставі вказаного можна зробити висновок про те, що ці злочини відрізняються за змістом і спрямованістю умислу. В разі кваліфікації діяння за ч. 2 ст. 121 КК України суб'єкт злочину усвідомлював суспільно небезпечний характер своєї дії, передбачав можливість настання смерті потерпілого, але легковажно розраховував на відвернення такого наслідку або ж не передбачав смерті потерпілого, хоча повинен був і міг. Якщо ж особа внаслідок власного суспільно небезпечного діяння усвідомлювала його

суспільно небезпечний характер, передбачала смерть потерпілого й бажала її або свідомо припускала, дії такого суб'єкта злочину кваліфікуються за ст. 115 КК України.

Отже, головна розмежувальна ознака злочинів, передбачених ст. ст. 115 і 121 КК України, криється в суб'єктивній стороні цих злочинів, а саме в її обов'язковій ознаці – вині.

Варто додати: якщо винний діяв з умислом на вбивство, тривалість часу, що минув з моменту заподіяння ушкоджень до настання смерті потерпілого, для кваліфікації злочину як умисного вбивства значення не має.

Подібне зауваження має важливе значення для кваліфікації суспільно небезпечного діяння. Раніше ми вказували, що, наприклад, у Великому князівстві Литовському існували норми, згідно з якими, якщо шляхтич вмирав через певний часовий період після отримання тілесних ушкоджень і за цей період їздив по бенкетах, діяння суб'єкта злочину розцінювалося як заподіяння тілесних ушкоджень, а не як умисне вбивство.

Безумовно, закріплений нині в нашій державі підхід, згідно з яким часові межі між отриманими ушкодженнями й наслідком у вигляді смерті не відіграє ролі під час кваліфікації, виглядає більш слушним і справедливим, адже головне в цій ситуації встановити причинно-наслідковий зв'язок.

Фактичне заподіяння тілесних ушкоджень, небезпечних для життя, за наявності прямого умислу, спрямованого на позбавлення життя, повинно кваліфікуватися як замах на вбивство. Судова практика кваліфікує як замах на вбивство випадки умисного заподіяння ушкоджень життєво важливим органам тіла. Йдеться про ушкодження, які, як правило, тягнуть за собою загибель потерпілого й не призвели до смертельного наслідку лише через випадковий перебіг обставин, що не залежали від волі винного [4, с. 365].

Спробуємо розібратися в цьому питанні. Відповідно до ч. 3 ст. 68 КК України за вчинення замаху на злочин строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України [4]. Згідно з ч. 2 ст. 115 КК України максимальне покарання за умисне вбивство – довічне позбавлення волі. Утім, ч. 4 ст. 68 КК України зазначає, що довічне позбавлення волі за підготовку до злочину та вчинення замаху на злочин не застосовується, крім випадків вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109–114¹, проти миру, безпеки людства

й міжнародного правопорядку, передбачених у статтях 437–439, ч. 1 ст. 442 та ст. 443 КК України [1].

Другим за тяжкістю покаранням, передбаченим ч. 2 ст. 115 КК України є позбавлення волі на строк від 10 до 15 років, а ч. 1 – від 7 до 15. Виходить, найтяжчим покаранням, передбаченим ст. 115 КК України, що підпадає під правило, закріплене в частинах 3, 4 ст. 68 КК України, є позбавлення волі на строк до 15 років. Дві третини цього строку становлять 10 років позбавлення волі.

Таким чином, за діяння у вигляді замаху на вбивство КК передбачено таке покарання: позбавлення волі на строк до 10 років. Максимальне ж покарання за злочин, указаний у ч. 1 ст. 121 КК України, – 8 років позбавлення волі, а у ч. 2 цієї статті – до 10 років.

На підставі цього логічним є уявлення, що покарання за замах на злочин, передбачений ч. 115 КК України є не менш суворим, ніж покарання, що вказане у ст. 121 КК України (а в разі порівняння його з покаранням, зазначеним у ч. 1 ст. 121 КК України, – і більш жорстким, що виглядає цілком справедливим з огляду на те, що замах на вбивство, який призвів до тяжких тілесних ушкоджень несе більшу суспільну небезпеку, ніж діяння, передбачене ч. 1 ст. 121 КК України).

Здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що кваліфікація діяння у вигляді фактичного заподіяння тілесних ушкоджень, небезпечних для життя, за наявності прямого умислу, спрямованого на позбавлення життя, як замаху на вбивство є, по-перше, законною, а по-друге, справедливою (з огляду на спрямованість умислу суб'єкта злочину).

Отже, такі суспільно небезпечні діяння також різняться суб'єктивною стороною.

Що стосується вбивства з необережності під час умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, то тут має місце подвійна форма вини щодо різних наслідків (тяжке тілесне ушкодження – умисел, смерть потерпілого – необережність). Учинене повністю охоплюється диспозицією ч. 2 ст. 121 та додатковою кваліфікацією за ст. 119 не потребує [1, с. 126].

Знову ж таки зауважимо, що ці злочини різняться між собою в частині суб'єктивної сторони складу злочину.

Злочин, передбачений ст. 121 КК України має спільні наслідки у вигляді умисного заподіяння тяжких тілесних ушкоджень із суспільно небезпечними діяннями, передбаченими ч. 3 ст. ст. 345 і 346 («Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу», «Погроза або насильство щодо журналіста», «Погроза або насильства щодо державного чи громадського діяча»),

350 («Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок»), 377 («Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного»), 398 («Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи»).

Різниця між окресленими діями полягає, насамперед, в особі потерпілого. Так, для кваліфікації злочину за ч. 3 ст. 345 ним має бути працівник правоохоронного органу або його близькі родичі, за ч. 3 ст. 345¹ – журналіст, його близькі родичі або члени сім'ї, ч. 3 ст. 346 – Президент України, Голова Верховної Ради України, народний депутат України, Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, Голова чи член Вищої ради правосуддя, Голова чи член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голова чи суддя Конституційного Суду України або Верховного Суду України чи вищих спеціалізованих судів України, Генеральний прокурор, Директор Національного антикорупційного бюро України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова або інший член Рахункової палати, Голова Національного банку України, керівник політичної партії України, а також близькі родичі перелічених осіб, ч. 3 ст. 350 – службова особа або громадянин, який виконує громадський обов'язок, ч. 3 ст. 377 – суддя, народний засідатель чи присяжний або їхні близькі родичі.

Зауважимо, що для кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження за названими статтями обов'язковою є не тільки наявність окреслених потерпілих, але й здійснення цього злочину у зв'язку з їхньою безпосередньою державною, професійною, службовою, громадською діяльністю. Як наслідок суспільні відносини, що охороняють тілесну недоторканність особи, виступають у цих складах злочинів лише безпосереднім додатковим обов'язковим об'єктом, а не основним.

Цікавою є думка авторів навчального посібника «Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації» за загальною редакцією В.В. Топчія щодо розмежування злочину у вигляді умисного заподіяння тілесних ушкоджень від суспільно небезпечного діяння у вигляді незаконного проведення абортів або стерилізації (ст. 134 КК України). На думку вчених, згода потерпілої на проведення переривання вагітності є невід'ємною ознакою складу злочину. В разі відсутності такої згоди вчинене слід кваліфікувати за ст. 121 КК як умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило переривання вагітності, або розглядати як стан крайньої необхідності [1, с. 134].

Переривання вагітності – одна з форм тяжкого тілесного ушкодження, передбачена ч. 1 ст. 121 КК України. Зі ст. 50 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ вбачається, що аборт – це операція штучного переривання вагітності, яка проводиться за бажанням жінки в закладах охорони здоров'я за вагітності певного строку [5].

З огляду на цю норму та ч. 1 ст. 134 КК України можна зробити висновок, що незаконне проведення абортів – це операція штучного переривання вагітності, яка проводиться за бажанням жінки особою, яка не має спеціальної медичної освіти. Ключовим у визначенні виступає словосполучення «за бажанням жінки».

Якщо особа проводить операцію переривання вагітності без згоди вагітної, вона, безсумнівно, вчиняє злочин, передбачений ст. 121 КК України (або ж її діяння в певних випадках можна розглядати як крайню необхідність). Переконливості цій позиції також надає той факт, що максимальна санкція, передбачена ст. 121 КК України, є суворішою, ніж максимальна санкція ст. 134 КК України.

Що стосується відмежування від суміжних суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. ст. 122 та 125 КК України, зазначимо, що вони мають ті самі спільні й роздільні ознаки зі злочинами, передбаченими ч. 2 ст. ст. 345, 346, 350, 377, 398 КК України, як і ст. 121 КК України з частинами 3-ми цих злочинів.

Діяння, передбачене ст. 128, слід відмежувати від неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Так, неналежні діяння медичних працівників, якщо вони спричинили тяжкі або середньої тяжкості тілесні ушкодження, конкурують зі ст. 128 КК України «Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження», де ст. 128 є загальною нормою стосовно ст. 140 КК України. Відповідно до правила, сформульованого наукою кримінального права й судовою практикою, в разі конкуренції загальної й спеціальної норм застосуванню підлягає норма спеціальна, тобто ст. 140 КК України [3, с. 188].

Отже, злочин, передбачений ст. 128, відрізняється від суспільно небезпечного діяння у вигляді неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, якщо це спричинило тяжкі або середньої тяжкості тілесні ушкодження (ст. 140 КК України) суб'єктом злочину, який в останньому випадку є спеціальним.

Відмежувати діяння у вигляді умисного легкого тілесного ушкодження (ст. 125 КК України) від злочину, передбаченого ст. 126 КК України, допомагають Правила. Відповідно до п. 3 цього підзаконного нормативно-правового акту побоїв не становлять особливого виду ушкоджень. Вони характеризуються заподіянням багаторазових ударів. Якщо після побоїв на тілі потерпілого залишилися ушкодження, їх оцінюють за ступенем тяжкості, виходячи зі звичайних ознак. Якщо побоїв не залишили після себе ніяких об'єктивних слідів, судово-медичний експерт відмічає скарги потерпілого, вказує, що об'єктивних ознак ушкоджень не виявлено й не встановлює ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.

О.В. Грищенко додає, що основною відмінністю заподіяння умисного легкого тілесного ушкодження (ст. 125 КК України) від побоїв і мордування (ст. 126 КК України) є спричинення в першому випадку суспільно небезпечних наслідків у вигляді шкоди здоров'ю. Умисне легке тілесне ушкодження є злочином з матеріальним складом і вважається закінченим з моменту настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді легкого тілесного ушкодження на відміну від побоїв і мордування, що вважається закінченим з моменту вчинення будь-якої дії (завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю й не спричинили тілесних ушкоджень). Відповідно до ч. 1 ст. 125 КК України шкода здоров'ю може виражатися в порушенні анатомічної цілісності тканини або в порушенні нормального функціонування тканин чи органів тіла людини, яке не спричинило короточасного розладу здоров'я чи незначної стійкої втрати працездатності, а згідно з ч. 2 ст. 125 КК України шкода здоров'ю виражається в короточасному розладі здоров'я або незначній втраті працездатності. Отже, за змістом КК України побоїв та мордування не викликають порушення анатомічної цілості чи нормального функціонування тканин і органів людини, але обов'язково спричиняють фізичний біль. За цією ознакою вони відрізняються від тілесного ушкодження.

Таким чином, злочин, передбачений ст. 125 КК України відрізняється від ст. 126 наявністю або відсутністю тілесних ушкоджень, які встановлює судово-медичний експерт, хоча проблеми тут виникають здебільшого в площині поліцейської діяльності.

Одне з питань, що виникають під час аналізу злочину, передбаченого ст. 126 КК України, – як слід кваліфікувати заподіяння

побоїв або мордування, якщо це спричинило легке, середньої тяжкості чи тяжке тілесне ушкодження? Це питання усіма практичними працівниками вирішується однозначно. Діяння винного слід кваліфікувати відповідно до суспільно небезпечних наслідків, що настали за ст. ст. 121, 122 та 125 КК України. Можливі випадки, коли побоїв та мордування передують заподіянням тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження потерпілого, що потрібно кваліфікувати відповідно за ч. 1 ст. 121 та ч. 1 ст. 122 КК України. Якщо побоїв та мордування були самостійними епізодами, що внутрішньо не пов'язані між собою, то кваліфікуватися вони мають за правилом реальної сукупності за ч. 1 чи 2 ст. 126 і ч. 1 або 2 ст. 121 чи 122 КК України.

Виходить, суспільно небезпечні наслідки – обов'язковий елемент об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 125 КК України. Саме вони є основним розмежувальним елементом злочинів, передбачених ст. ст. 125 і 126 КК України.

Варто також зауважити, що судово-медичний експерт не кваліфікує ушкодження як заподіяння мук (дії, що спрямовані на тривале позбавлення людини їжі, пиття чи тепла, залишення його в шкідливих для здоров'я умовах та інші подібні дії) і мордування (це дії, що полягають у багаторазовому або тривалому спричиненні болю: щипання, шмагання, нанесення численних, але невеликих ушкоджень тупими чи гостро-колючими предметами, діяння термічних факторів та інші аналогічні дії), тому що це не входить до його компетенції. Судово-медичний експерт повинен у таких випадках встановити наявність, характер, локалізацію, кількість ушкоджень, одночасність чи різночасність їх утворення, особливості предметів, якими нанесено ушкодження, механізм їхньої дії, а також ступінь тяжкості ушкоджень. Визначення ж наявності ознак особливої жорстокості, мучення, мордування, катування, знівечення обличчя є компетенцією суду.

Водночас треба мати на увазі, що висновки судово-медичних експертиз містять лише медичну оцінку наслідків злочинного діяння й саме в такому розумінні вони повинні оцінюватися судами під час вирішення питання про доведеність винуватості особи в злочині, обставини його вчинення та його кримінально-правову кваліфікацію.

Такий стан підкреслює важливість правильної кваліфікації органами досудового розслідування й суду суспільно небезпечних діянь у вигляді заподіяння тілесних ушкоджень.

Основною відмінністю злочину у вигляді легкого тілесного ушкодження

(ст. 125 КК України) від адміністративного правопорушення, передбаченого у вигляді вчинення домашнього насильства, насильства за ознаками статі (ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП)) насамперед також є наслідки. Ст. 173² КУпАП прямо передбачає, що таке насильство не повинно спричинити тілесні ушкодження. Крім того, відмінності можуть полягати в суб'єкті, потерпілому, мотивах, меті.

Висновки

Здійснений аналіз особливостей кваліфікації злочинів, передбачених ст. ст. 121–125, 128 КК України дає змогу дійти висновку, що ці суспільно небезпечні діяння у вигляді заподіяння тілесних ушкоджень містять свої унікальні ознаки й риси, що відмежовують їх від схожих злочинів та адміністративних правопорушень. Установлено особливості кваліфікації злочинів, пов'язаних із заподіянням шкоди життю та здоров'ю особи; ці суспільно небезпечні діяння у вигляді

заподіяння тілесних ушкоджень мають свої унікальні ознаки та риси, що відмежовують їх від схожих злочинів й адміністративних правопорушень, насамперед за такими ознаками, як наслідки, розмір і вид покарання за їх вчинення.

Список використаних джерел:

1. Брич Л.П. Теорія розмежування складів злочинів : монографія. Львів : Львівський державний університет, 2013. 712 с.
2. Тубелець О.С. Проблеми кваліфікації злочинів. *Вісник вищої ради юстиції*. 2013. № 3 (15). С. 100–110.
3. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2002. 640 с.
4. Керімов А.З. Відмежування вбивства з особливою жорстокістю від суміжних складів злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 03.05.2017).

The article presents a theoretical generalization of the theoretical provisions of criminal law in terms of responsibility for causing harm to the life and health of a person, working out possible directions for improvement of Art. Art. 121–125, 128 of the Criminal Code of Ukraine and relevant law enforcement practice. The peculiarities of qualification of crimes, provided for by Art. Art. 121–125, 128 of the Criminal Code of Ukraine makes it possible to conclude that these socially dangerous acts in the form of bodily injury contain their own unique features and features that differentiate them from similar crimes and administrative offenses. The peculiarities of the qualification of crimes related to the life and health of a person have been identified – these socially dangerous acts in the form of personal injury cause their unique features and features, which distinguish them from similar crimes and administrative offenses, primarily by such signs, as the consequences, size and type of punishment for their commission. Definitely, to be misclassification of a socially dangerous act can either mitigate the punishment (or even release it from criminal liability) for the subject of the crime and may unjustifiably make it more severe (or bring to justice). In any case, the principle of justice is violated. M.Y. Korzhansky rightly points out that a qualification can only be correct if it applies the very norm that presupposes that action, that is, only one and only a specific, specific rule is applied. It is emphasized that in criminal law, to qualify a crime is to establish the full conformity of the signs of the act actually committed with the signs of the composition (s) of the crimes provided for by one or more criminal rules. That is, the qualification of a crime solves the question – what crimes are committed and what norms these crimes are provided for. It is concluded that the approach currently adopted in our country is that the time boundary between injury and death in the form of death does not play a role in qualification seems more appropriate and fair, since the main thing in this situation is to establish a cause and effect relationship.

Key words: delineation of crimes against life and health of individual, personal injury, criminal liability, personal injury.

